

Когато кметовете на Царево бяха професионалисти

СПАС ЖЕЛЕВ ТОДОРОВ

Кмет на Царево от март 1936 г. до 2 януари 1940 г.

и кмет на Несебър от 17 януари 1940 г. до 31 декември 1942 г.

Спас Желев Тодоров е роден на 17 май 1897 г. в с. Гурково, Балчишко. Той е „кмет професионалист” – на същата длъжност е бил последователно в с. Лесово, Ямболско и Царево (Василико). Има непотвърдени сведения, че е бил кмет и на Созопол. Преди да бъде избран за кмет на Несебър, заема тази длъжност в Царево от март 1936 г. до 2 януари 1940 г. Любопитно е да проследим накратко дейността му в Царево, защото той остава верен на идеите си за управление на Черноморска община.

През четиригодишния си престой в Царево Спас Желев прави няколко решителни стъпки към утвърждаването на града като морски курорт. Най-напред посвещава време и усилия за активното му рекламиране като привлекателно курортно селище. Създава общинско предприятие „Осветление и водоснабдяване“, което се грижи за поддържането на хигиенния и светлинния комфорт на летуващите. През 1938 г. отказва създаването на младежка кооперация за лов на делфини като отклоняваща града от курортния му профил. Полага грижи за залесяването на морския бряг и строителството на ново училище. Организира посещението на експедиция от Оксфордския университет, която идва да изследва нестинарските игри в с. Българи. Осветен е манастирът „Св. Равноапостол княз Борис I“ в м. Дюлева бара. Осигурени са средства за закупуване на болнична автомобилна кола. Дарено е място за построяване на административна сграда за лесничейство, агрономство и ветеринарна лечебница. Тези кратки сведения за кметуването на Спас Желев Тодоров в Царево показват, че бъдещия кмет на Несебър е човек с изградена концепция за управлението на община, има идеи, натрупал е опит и самочувствие. Да не забравяме, че това са военни години и вниманието на държавата е насочено към световните събития.

На извънредна сесия, състояла се на 18 януари 1940 г. в Несебър, свикана с Постановление №1 от 17 януари 1940 г., Спас Желев Тодоров е избран за кмет. В програмата си залага оригинална концепция, която звучи актуално дори днес – индустриално развитие на града и създаване на местни поминъци; подобряване на училищната материална база и образованието; продължаващо градско благоустрояване за развитието на града като летовище.

По това време община Несебър е със съветници: Димитър Саръбеев, Недялко Тодоров, Никола Ламбов, Панайот Стратиев, Атанас Белбатов, Левтер Кудев, Андрей Атанасов – председател на местните кооперации, Коста Иванов – председател на професионалните сдружения, Христо Спиров, Георги Янков, Ясен Костов, Стоян Попов – средищен директор на прогимназията, и д-р Иван Тешанов – участъков лекар. От сесията отсъстват Никола Харизанов, Атанас Делиатанасов и Георги М. Тотев, секретар на общината.

През управлението на Спас Желев е създаден индустриалният квартал на града. През 1940 г. по негово настояване Общинският съвет отпуска безвъзмездно 4000 кв. м. терен на Лозаро-винарската кооперация за построяване на модерна винарска изба.

Одобрени са идейните проекти на училищата в кв. „Хан Крум” в Несебър и в селата Тънково и Кошарица. Изпълнението на проектите е възложено на арх. Светослав Славов от Бургас. Кметът настоява тези обекти да бъдат построени на стопански начала. Затова трудовата повинност на гражданите през 1940 г. е увеличена с двадни. За завършване на училището в с. Кошарица е решено да се сключи общински заем.

През 1940 г. в Несебър е завършено градското електроснабдяване и Общинският съвет определя възнаграждение на инж. Георги Марков за активното му участие в комисията по приемане на електроразпределителната мрежа. По настояване на кмета Общинският съвет дава съгласие фирмата „Матю Пенев и снове” от с. Чимово да снабдява с електрическа енергия селата Чимово и Равда.

На заседание Общинският съвет разглежда дълго отлагания въпрос за строителство на общинска баня. С решение № 23 от 1939 г. е отпуснато общинско място, а с Указ № 74/1940 г. на съвета решението на Общинския съвет е потвърдено. Кметът настоява пред компетентното министерство в София да разреши използването на средства от Фонд „Благоустройство и разхубавяване на здравни места” за строителството на банята.

Кметът Желев се обявява против приемането на новия регулационен план на Несебър с думите: *„Този план е подет вероятно от Археологическото дружество в София, за да запази стария вид на града и старите криви улици с полусрутени къщи ...”* Отстоява мнението, че в сила трябва да остане вече приетият план от 1922 г., който отразява една много по-съвременна и реалистична перспектива за развитие на града. Според Спас Желев след електроснабдяването и водоснабдяването, другата най-важна необходимост за едно летовище остава канализацията.

Пред общинските съветници той излага следните аргументи: *„Несебър запазва реномето си на първостепенно българско морско летовище.*

Градът с бедно население се е сдобил с добра, изобилна вода и електрическа енергия, но не отговаря на ония изисквания, които вкупом дават неизбежната предпоставка, за да може един град да мине за курорт“.

„Несебър – твърди още кметът, - може сравнително лесно да се канализира, защото заема площ от 130 дка с 300 сгради и е с естествен наклон към кланицата на северния бряг над града срещу плажа. Но понятието „благоустрояване“ е много обширно и фондът може да се разходва за едно или друго, без да се постигне нещо цялостно. Ето защо мисля, че тъй като населението благодарение на лозарството и риболова е вече по-добре материално, то може да понесе едно увеличение на данъците ...”.

Така по предложение на кмета се създава Фонд „Канализация на Несебър”. Средствата в него се набират от допълнително облагане само на жителите на града с 10 % върхнина върху сметното право, пъдарщината и водното право. А за поощряване на търговията Общинския съвет на Несебър отпуска място в землището на Свети Влас, където да се построи митнически пункт.

След 9 септември 1944 г. Спас Желев работи в Окръжния комитет на БКП като завеждащ стопанската работа и завеждащ отдел към комитета на ОФ в Царево (вече Мичурин).

Литература:

Териториална дирекция „Държавен архив” – Бургас: Ф. 162К, оп. 1, а.е. 14-20 и Ф. 80К, оп. 1, а.е. 79, л. 92, а.е. 83, л. 55

Ст. Пейков, Кметове на Несебър след 1878 г., Изд. Геопан, Бургас. 2018

Д-р Стефан ПЕЙКОВ

Илюстрация: *Среща на Цар Борис III с царевската общественост, 30-те години на XX век.*